

УДК 811.161.2:39

VERBALIZATION OF THE FUNCTIONS OF THE HORSE IN THE UKRAINIAN FOLK SONG

Oksana Levchuk

*Ivan Franko National University of Lviv
The Ivan Kovalyk Department of Ukrainian Language,
1/234, Universytets'ka Str., 79001 Lviv, Ukraine,
phone: (0 322) 239 47 17*

The research focused on the functions performed by a horse as verbalized in different ways in the Ukrainian song folklore. Ethnic and cultural specificity of the verbalized image of a horse in folk songs is identified. The research of the semantics of the horse image in the works under study singled out three different functions of the animal reflecting the most important aspects of the naïve categorization of the world. It is found out that verbal image of a horse in the folk songs under analysis has positive semantics that reflects general idea of this animal in the worldview of the Ukrainian people.

Key words: verbal image, horse, functions, folk songs, semantics, verbalization.

DOI <http://dx.doi.org/10.30970/vpl.2108.68.8965>

Problem setting and topicality of the research. A verbal image is an integral idea of a certain object, phenomenon that appears in the mental image of speakers of a certain language, representatives of a certain culture as a result of its correlation with the idea of another object or phenomenon that already exists in the consciousness or verbal practice of the speakers.

A verbal image occupies an intermediate position in a single chain between the linguistic message, which is created by various elements of the linguistic forms, on the one hand, and the thought expressed by this message, on the other hand. A verbal image is understood as the verbalization of the concept, its expression with the help of linguistic means.

Different types of elementary images are expressed with the help of the verbal means: substantive, conceptual and ideological, evaluative, archetypal ones, etc. Actually, in this sense a verbal image is generally used as a unit of analysis and interpretation of the content of the artistic text in general.

Topicality of the problem is determined by the growing scientific interest in the lingual and national picture of the world and its components that are verbalized in certain speech structures and situations.

Analysis of recent researches and publications. Modern linguistics pays lots of attention to the verbal modeling as it allows to describe not only the elements of lingual picture of the world but also the conceptual essence they signify. At the end of the XX – beginning of the XXI centuries linguistics had lots of scientific researches on the issues of reconstruction and interpretation of the elements of lingual picture of the world. In particular, these are the works by V. Zhaivoronok, V. Kononenko, V. Konobrodskya,

V. Moysienko, R. Kis, N. Danyliuk, M. Zhuikova, L. Lysychenko, T. Kosmeda, Zh. Sokolovs'ka, O. Simovych, O. Barabash-Revak, Ye. Bartminskyi, Y. Mats'kevych, S. Nebzhegovs'ka, Ya. Anusevych, A. Dombrovs'ka, M. Paisert, N. Toilstoi, S. Tolstaya, O. Gura, S. Nikitina, Ya. Apresian, Ye. Kubriakova, etc.

The object of this study is the image of a horse in the Ukrainian ethnic picture of the world. **The subject of the analysis** are functions performed by this animal which are verbalized in different ways in the Ukrainian song folklore.

The aim of the study is to identify ethnic and cultural specificity of the lingual image of a horse through verbalization of the functions of the animal in the Ukrainian folk songs.

The research of the image of a horse envisages both analysis of lingual understanding of certain fragments of the folk picture of the world and wider aspects stipulated by categorization and evaluation of the environment. That is why **methodology of the research** of the lingual element of the world is aimed “not only at identification of the semantic structures of separate words but also at reproduction of general notion categories that are related not only to a specific lexical unit but which also are manifested in the language through various units and at different levels of the system” [5 : 358].

Presentation of the research material. In the Ukrainian folk song a horse very frequently is an obligatory attribute of a man (a young boy, a soldier, God or mythical male creature, etc.). Functions of the animal, which are expressed in texts with the help of different lingual means, include certain characteristics and evaluation of the image that are subconsciously present in the folklore and manifest peculiarities of the Ukrainian worldview. Research of the semantics of horse image in the songs under study allowed us to distinguish several different functions of an animal that express the most important aspects of the naive categorization of the world:

- a helper (companion, friend, advisor) of the master;
- a sign of maturity, experience, wealth, status in the household of the master;
- sacral creature.

Most frequently in the song folklore a horse performs the function of a helper and companion of its master. A significant number of contexts with this semantics are related to the process of starting a new family. A young man that is courting a girl, seduces her, later proposes to her and marries her, cannot go without his faithful friend and helper at any stage of this process.

While courting a girl a young man has to make quite a long journey to her place, and therefore he cannot go without assistance of his horse. Semantics ‘carrier to his beloved one’ is realized in a word combination **осідлати коня**: *Ходить кониченько понад гречкою, Молодий хлопчина з уздечкою: Підожди, коню, осідлаю, Поїду дівчину одвідаю* [Пісні з Тернопільщини : 139]. The same microcontext realizes the meaning ‘carrier to the house of the beloved girl or boy’: *Марисиних три брати По стаенойци ходят, Коничейки сидляють... В далеку сторонойку, Світлойку оглядати, Где мають Марисю дати, Чи добри там люде, Чи добре ей там буде?* [Чубинский 2 : 109]; *У стаїнци у новейкій Стоїть коник воронейкій, Там Степанко осідлає, Із татойком розмовляє: Ой, синойку, голубойку, Куди їдеш? – За горойку, За горойку, по дівойку, Світи, світи, місячейку.* [Пчілка : 164].

Semantics ‘speed of movement’ in lyrical and ritual songs is realized by the lingual elements **летом** and **летіти стрілою**: *Летом, коники, летом, Буде горілка з*

медом! [Верхратський : 229]; *Вдарю шпорами під боки – Кінь летить стрілою* [УНП : 64].

The meaning ‘carrier to the beloved one’ has also microcontext *коні посідлані, посідлані, погнuzдані*: *Під вербою, на риночку, Там обсаджено барвіночком, Там стоять коні посідлані, Посідлані й погнuzдані, Тільки сісти та поїхати, За гороньку та по дівоньку. А дівоньку важко брати, Важко брати – легко жити...* [Максимович : 108].

Vareback horse means missing opportunity to meet one’s fiancée: *І коня я мав, І стежку я знав, І мати пускала. Найменша сестра, Бодай не зросла, Сідельце сховала. А старша сестра Сідельце знайшла, Коня осідлала. Поїдь, братеньку, До дівчиноньки, Що тебе чекала.* [Пісні лемківські : 90].

A horse helps not only to get to the yard of the house where the girl lives, but also to ask her for a date. The sound of horse hooves carries a meaning of a certain “bell” that is rendered in the text by the word combination *ударити копитами*: *Коничечку сивий, будь же ми щісливий, завези мі, занеси мі до мої дівчини. Удар копитами тай під воротами, Й а там вийде дівчинонька з чорними бровами* [Колесса : 409]; *грати конем*: *Козак конем грає, щоб дівчина вийшла* [Доленга-Ходаковський : 24].

A horse also performs the function of an advisor of a young man on the topic of love. The word combination *коня питатися (питати)* and lexeme *порадонька* actualize the meaning of ‘absolute trust’: *Ой сідлає, коня ся питає: Ой коню мій вороненький, Будь в дорозі щасливенький! Бо ми поїдемо на ялові мости, Там ми підємо до батенька в гості* [Пісні з Тернопільщини : 120]; *Ой став коня питати, Що дівчині казати* [Тобілевич : 160]; *Тільки в мене порадоньки, що кінь вороненький* [Доленга-Ходаковський : 417].

Serious intentions of a young man about the girl are expressed in a word combination *повести коня*: *Поведу коничка на зелені лучки, Сам піду ку милой стиха, помалючки, Бо она так думат, же ей не люблю, А я за недовго взяти ей рихтую.* [Пісні лемківські : 72].

Courting does not always end with an engagement, sometimes a boy is not honest and only seduces a girl making her feel pain and suffer. The word combinations *конем грати* and *на коня сідати* render the meaning ‘to seduce, ruin a girl’: *Нема стриму вдовиному сину, Звів з розуму молоду дівчину. Звівши, звівши, на коня сівши, Пішов далі, співанку завівши* [УНП 2 : 23]; *За річкою, за Дунаєм, козаченько конем грає, Козаченько конем грає, дівчиноньку підмовляє: „Дайся, дівча, на підмову козакові молодому”... Не я з тебе вінок ізняв, зняла з тебе охотонька, Зняла з тебе охотонька, козацькая розмовонька* [УНП 2 : 325]; *А козаченько сивим коньом грає та як орел літає, Мене молоду, молодесеньку саму вдома покидає.* [Доленга-Ходаковський : 437].

The word combination *грати конем* is polysemic in song contexts and also has the meaning of ‘result-oriented courting with prospects of marriage’ or ‘the very wedding’: *Ой в городечку-частокочечку – Там Марийка рутку щипле, Там Іванко конем грає, Просит Марийки квітки за шапку.* [УНП 2 : 34]; *Ой з-за гори стовпом димок, То же не димок – то з коней пар: Там королевич конем грає, Під царський двір під їжджає, Хочє царя звоювати, А царівну собі взяти* [Бодянські : 136]; *Припадь, припадь, Ганнусенько, до води, Обступили боярчики до біди... Кіньми грають, він-гілце*

ламають, Шабельками витинають, З лука стріли пускають, Та до тебе, Ганнусенько, підступають... [Килимник : 466].

Some girls suffer from their gullibility, as the boys follow their desire to get some entertainment and often deceive them in a cruel way. A horse, as an inseparable attribute of a young boy, often becomes a means of seduction. Semantics ‘to seduce, ruin a girl’ is frequently expressed with a verbal formula **дати дівчині тримати коня**: **Дав дівчині коника тримати, А сам пішов дороги шукати. Шукав, шукав до темної ночі, Заплакала свої карі очі. Зрадив козак молоду дівчину. Впала роса на жовтую косу, Тепер же я вінця не доношу** [Пісні з Львівщини : 170]; **Брати у полі орють ізрання, Сестра найстарша несе снідання. Її зустріли три нежонаті, Дали дівчині коня тримати. А самі сіли, снідання з’їли, Навіть словечка їй не повіли...** [Пісні з Львівщини : 279]

Depending on the level of trust the girl has to a boy, how she is responding to his courting, she can give water to the boy’s horse or to refuse to do it. Semantics ‘to accept courting’ is rendered in word combinations **напоїти коня** and lexeme **підливати**: **В темнім лісі, в темнім лісі дощик накрапає. Ой там хлопець молоденький коня напуває. Напуває хлопець коня з повного відерця, А дівчина підливає від щирого серця** [Українці : 345], as well as **розплітати коня**: **За ворота на мураві Шовком коні попутани, Сріблом гривоньки поплутани. - Вийди, Марисьо, за ворота, Розплітай коня вороного Для Івася молодого.** [Доленга-Ходаковський : 103], **розпутати коня**: **Пуд березою пометено, Там калиночки настелено. Повен двір коней наведено, Сріблом-злотом попутано. Вийди, дівчино, молодая, Розпутай коня вороного, Витай молодця молодого** [Денисюк : 82], **взяти за повід**: **Взяла коня за повід, А милого за рученьки. Повела коня в станицю, А милого у світлицю** [Бодяньські : 99]

The meaning ‘mutual relationships’ is expressed with a word combination **пасти коня**: **Де молода Ганнуся стояла, Під нею рутонька зів’яла. Де молодий Іванко коня пас, Там хрещастий барвіночок по пояс** [Леся Українка : 27]. On the contrary, predicative construction **кінь не хоче пити**, shows termination of relationship: **Веду коня до Дунаю, кінь не хоче пити, Віда ми сі перестали, дівчино, любити** [Гнатюк : 98].

A horse is a full-fledged participant of the folk wedding drama. Here it performs the function of both carrier and advisor in love affairs, as well as a friend of the main character of a ritual. The beginning of a wedding is marked by a word combination **копитом задзвонити** and its verbal variants: **Сивий коник копиточком задзвонив, Вже Володько по сінцях походив, То він свою матінку розбудив** [Денисюк : 68]; **Кінь копитом подзвонив, А молодий по сінцях походив, Свого татойка розбудив** [Денисюк : 68]. Horses better than fiancée’s relatives know the way to the house of a girl and feel when the very wedding ritual should start. Semantics ‘the beginning of a wedding drama’ is expressed in a verbal formula **не можна коня втримати**: – **Не буду, мати, дожидати. Не можна коня утримати. Не можна коня утримати, Бо мій коник добре знає, Сам до дівчини завертає** [Денисюк : 71]. The word combination **повен двір коней** also has a meaning of beginning wedding rituals in the yard of a girl: **Пуд березою прометено (2), Там калиночки настелено (2), Повен двір коней наведено (2)** [Денисюк : 74].

For the sake of his beloved one a young man is ready to overcome different obstacles, and his faithful friend is always there for him. The meaning ‘overcoming obstacles’ is expressed by a word combination **перескочити хмиз**: **Низом, кониченьки,**

низом, Да закидали дороженьку хмизом. А у нашого Антонечка Кінь вороненький, **Перескоче хмиз зелененький** [Бодянські : 80].

A horse as a carrier is shown in the ritual of presenting a shirt. The meaning of ‘a road connecting two worlds (those of a boy and a girl)’ is reproduced in a word combination **коні кувати**: Там на горі, горі, Ковальки огні дуют, А ковалі **коні куют**, Повезут кошуленьку В далеку сторонуньку, Лиш її для Івасенька шили, То єї злотом набили [УНП 2 : 60].

Another essential stage of a traditional wedding is a ritual of taking girl’s hair out of the braids. Temporal identification of this stage also is related to horses. Predicative combination of the words **тупнули коники** expresses the meaning ‘liminal time’: **Тупнули коники на стайні, Брязнули ключики на столі, Полинули лебедята на ріки, Розплела косойку навіки** [Денисюк : 113]. According to I. Denysiuk, the key image in this context is “the chronotope of a road while the signs of time and rhythm are the verbs „тупнули”, „брязнули” filled with the energy of movement [1 : 19].

Quite frequently in modern lingual and folklore studies a horse is called an erotic symbol of the Yang (studies by Ye. Bartmins’kyi, M. Lesiuk). The wedding poetry of the Ukrainian people supports such ideas with different contexts. Garden rue, rue wreath in folklore is a symbol of “maidenhood, virginity, innocence” [See: 2 : 514-515], consequently, **потоптати (потолочити) руту** – means ‘to ruin virginity’. The same semantics is expressed in the following word combinations **потоптати зілля, витоптати барвінок**, etc. In wedding songs a horse helps even in such intimate situations: *Тута, коники, тута! Тут насіяна рута, - Тута нам постояти, Цю руту потоптати, Коники копитами, Бояри чоботами* [Денисюк : 81]; *А ходила Марієчка у сад-виноград, Та забула ворітєчка зачинити ... ..Та не пускай та Івана з буюрами, Бо винесе сад-виноград за ногами... Потолочить буйну руту кониками* [Тобілевич : 87]; *Где ся взяв мій миленький, Пустив коня у барвінок, А сам пішов у васильок, Кінь барвінок витоптав, А сам васильок вищипав* [Доленга-Ходаковський : 103]; *Молодая Марусенька заганяла стаденько На город на зілленько: – Стадо моє воронєє, топчи зіллє зеленєє, Нехай ся тут не зостане отцу і мати на жалость, Дружиноньці на радость* [Доленга-Ходаковський : 186]

M. Lesiuk reasonably argues that a horse is “the most common and the most “disguised” symbol of a male and male biological strengths” [3 : 46]. In different Ukrainian folk songs a young man asks a girl to water his horse, for instance: *Ой ти, дівчино, мила, чорнобрива, **Напій же мені коня!*** [Тайстра : 31] “Deep subtext in such songs is expressed in a refusal of a girl to give water to the man’s horse” [3 : 46], for example: *Невеликий ти пан, **напій собі коня сам!*** [Тайстра : 31]; - ***Не напою**, бо ся бою, бо щем не твоя* [Тайстра : 148]. The girl interpretes this request not only as a sign of courting, but also “as a hint, instigation, inciting to intimate relationship” [3 : 47]. Thus, the word combination **напоїти коня** expresses both semantics of ‘accepting courting’, as it was mentioned above, and the meaning ‘to start intimate relationships’.

In a similar way as in love affairs a horse also performs the function of a helper of a soldier. A horse is an inseparable attribute of a Cossack in military expeditions, in the fight against enemies. In song texts a Cossack addresses his horse as a buddy, asks “розбити тугу по темному луґу”, to help him escape “from captivity”, “share his joy of victory over enemy, instructs it, when dying, to send a message to his dear buddies and relatives in a glorified Sich and distant Ukraine” [4 : 58].

A horse performs the function of a friend and buddy of a Cossack, there is nobody closer to him far away from a native land than this faithful animal. This semantics can be seen in the lexemes *товариш*, *друг*, *брат*, *слуга* in the following microcontexts: *Ой бачу, я бачу коня вороного, Товариша свого й друга дорогого* [Історичні пісні : 148]; *А я бідний, безталанний, Степ широкий – то мій сват, Шабля, люлька – вся родина, Сивий коник – то мій брат* [УНП 2 : 29]; *Ой біля нього та кінь його, Старий його слуга, Та прощається, питається У хазяя-друга...* [Соціально-побутові пісні : 27].

The word combinations *дати коника*, *виводити коника* actualize semantics ‘to get ready for a military expedition, to watch somebody going for a war’: *Коника взяла, братику дала* [Українці : 212]; *Батенько виходить, шабельку виносить Свому сину на війну, на чужую сторону... Братичок виходить, коника виводить* [Соціально-побутові пісні : 214]

The adjective *турецький* indicates that the master of a horse is a courageous soldier: *У тебе коні все турецькій, Гей, дай Боже! У тебе стрільби все стрілецькій, Гей, дай Боже!* [Колесса : 164]; *В чистім полі край могили – Ой там явор зелененький, Край явора кінь турецький, На конику син царевський* [Бодянські : 219].

Quite frequent in the Ukrainian folklore songs is the motive of a threat to sell a horse. In its conversation with a master the animal reminds that for many times it saved the master from danger, carried him safe from the battlefield. The meaning ‘rescue’ is realized in the following contexts: *Я тебе виніс а з трьох побойв. Коли-м те виніс а з німецького, - За нами стріли землю пороли. Коли-м те виніс а з турецького, - за нами стріли, як дробен дощик. Коли-м те виніс а з татарського, - Блиснули мечі, як сонце в хмарі* [Колесса : 181]; *А знаєш, як ми були в турецькій неволі, Як нас нагнали турки, татари, Як я скочив, Дунай перескочив, Не замочив я ані копитця, Ані стремениця, ані тебе, молодця* [УНП 2 : 59]. As we can see, in case there is a threat for the master, a horse is doing everything possible to rescue him.

The verbs *зрати*, *зазрати* to describe the actions of a horse in Cossack and historical songs have the meaning ‘a successful campaign, success’: *Попереду чумацький отаман На воронім коні грає* [Потебня : 203]; *Ой не плачте, не журіться, В тугу не вдавайтесь: Заграв мій кінь вороненький, Назад сподівайтесь* [УНП : 22]. An antonym in the song texts is the verb *спіткнутися* with semantics ‘failure, defeat’: *Ой рад би я, матусенько, скоріше вернутись, Та щось мій кінь вороненький В воротах спіткнувся* [УНП : 22].

On the battlefield a horse often witnesses the death of a soldier and it is the only one who deplors the Cossack, grieves for the killed hero. The verbs *плакати*, *зажуритися*, *ржати*, word combinations *копитом землю вибивати*, *коня вести*, *голову клонити* in the folk songs are used in the meaning of ‘irreversible loss, death of a soldier’: *Ой на горі вогонь горить, Що в головах ворон кряче, А в ніженьках коник плаче* [УНП : 47]; *Над ним коник зажурився, По коліна в землю вбився* [Гнатюк : 156]; *Зозуля літала, над ним куючи, Коники ржали, єго везучи* [Доленга-Ходаковський : 643]; *Коня ведуть, сідло несуть, кінь голову клонит, Стоїт дівка край віконця, білі ручки ломит* [Тобілевич : 211]. After the death of his master the main task of a faithful friend and servant is to inform the family about the death of a soldier. Semantics ‘messenger of death’ is expressed in extended contexts, for example: *Не стій, коню, наді мною, Ой виджу я вірність твою. Біжи, коню, додомоньку, Там удар копитами Пред нашим воротами* [Франко : 188].

Frequently used idiom *бути на коні*, which means ‘to have an advantage over somebody’ takes its origin in ancient times and is related to the ritual of initiation, when a young man is accepted in male community. Only a man who was of a certain (most probable marriage-related) age could ride a horse. But a horse-rider, master of a horse is not only age-related characteristics; it also shows certain status in a society. A Cossack was a real Cossack only when he had a horse. A horse was an attribute of the welfare of its master.

Frequently in love songs the loss of a horse by a young man equals the loss of a rue wreath by a girl, it means that word combinations *коні погубити, втратити коня* are used in the meaning ‘to lose honour and dignity, to bring shame on oneself’: *Ей, крикнула та лебедочка, море перепливши, Заплакали козаки, коні погубивши* [Доленга-Ходаковський : 640]; *Ой як я втрачу коника вороного, Ой то ти втрапиш віночка рутяного* [Чубинський 5 : 35].

In combination with a blue zhupan (long warm overcoat) a raven-black horse attributes to high-life (according to I. Denysiuk) of its master, therefore, in many songs the word combination *на коні вороному* is used with a meaning ‘measurement of wealth, welfare, attribute of “higher” world’, for example: *Аж мій милий іде І четверо коней веде, А на п'ятому вороному іде, А на п'ятому вороному І в жупані голубому* [Доленга-Ходаковський : 551]. The following lexical and semantic structures are used with semantics ‘measurement of greatness, respect’ *захвала моя, нема в короля такого коня, дати коня для гонору, коли б мені коник, був би отаманом*: - *Коню ж мій, коню, захвала моя, Захвали мене перед тещеньком, Як перед рідним батеньком* [Доленга-Ходаковський : 260]; *Хвалився ж коньом перед королем. – Нема в короля такого коня* [Доленга-Ходаковський : 134]; *Скажу тобі дати коня вороного, Але не для тебе, для гонору твого* [Гнатюк : 102]; *Коли б мені коник сивий, До коника жупан синій, То був би я в Січі отаманом* [Соціально-побутові пісні : 23].

The meaning of the word *horse* in Cossack songs often includes the seme ‘the most important for a young man’, which is realized in lexical and syntactic constructions such as *за його не взяв би срібла*: *Кого треба поважати, то я знаю за що, Та й не тата, та й не маму, не сестру, не брата... Ой того то я коняку поважати буду, За його не взяв би срібла хоч повную груду...* [Соціально-побутові пісні : 27].

In ritual texts a horse performs the functions of an amulet protecting from the evil, of a god-given gift, i.e. a sacral animal.

In carols and wedding songs the lexeme *horse* includes the seme ‘sacralized’, which is correlated with the semantics ‘heaven-born origin of a horse’ – as a gift to a young man of the Holy Mother of God or the very God: *Вислухала єго Матінка Божжа. Дала ж єму даровиньку: Красну панну в кріслі, Коника в сідлі і нагайку в срібрі* [УНП 2 : 56]; *Дай же ти, Боже, сив кониченька, Гей, дай Боже!* [Колесса : 169]. From the record of Tur wedding, in particular, the stage when the son is asking his mother to give her blessing for a long „journey”, we know that he was already blessed by the God „Бор благословив і сивий кось [конь]” [1 : 72.]. In the text fragment of the song the nouns *Господь* and *кось (конь)* perform the function of homogeneous subjects performing the same action which is expressed by the verb *благословляти*, which once again supports the idea that in lingual picture of the world of the Ukrainians the lexeme *horse* includes the meaning ‘sacral animal’.

A horse that is given extraordinary abilities also performs a sacral function. Semantics ‘sacralized’ is present in the texts with motives to build a church with the help of

a horse, to search for magical *troi-zillia* (a plants which is thought to have some magical properties) and is expressed by the word combinations **церкву мурувати, тризілля достати**: *Сив коник плавлет, вушком поводить, Вушком поводить, біл камінь дупле, Біл камінь дупле, церков мурує* [Колесса : 185]; *Єсть у мене три коні на стайні: Єден коник, як ворон, чорненький, Другий коник, як голуб, сивенький, Третій коник, як лебідь, біленький. Я тим чорним Дунай переплину, А тим сивим військо переїду, А тим білим тризілля достану, Я з Марисей до шлюбу стану* [Доленга-Ходаковський : 544].

“A horse becomes an amulet that protects from poison, magic, “evil thoughts”, sublimated in the drink with which a mother-in-law is greeting her son-in-law, but he spills the joram onto his horse’ mane for the drink to flow “on the hoof”, as the horse hooves can thread down the evil things” [1 : 72]. The meaning ‘protection from evil’ is realized in lexical and semantic construction **вилляти коневі на гривоньку** in the text of a wedding song: *Мати сина в дорогу виправляла, Мати сина хороше научала: Не пий, синоньку, першої повноньки, Бо перша повнонька – велика зрадонька, Вилляй, синоньку, коневі на гривоньку* [Охримович : 66].

Conclusions and prospects of research results application. We can see that in the songs a horse cannot be separated from a human. The lexeme *horse* frequently performs the function of the subject of the action, implementing the meaning ‘helper’, ‘advisor in life affairs’, ‘messenger of master’s death’, ‘sacral creature’, rarely – that of an object of the action and attributive with the meaning ‘measurement of wealth’, ‘means of seducing a girl’, ‘level of social status’, ‘amulet protecting from evil’, etc. The verbal image of a horse in the folk songs under research has positive connotations reflecting general understanding of an animal in the worldview of the Ukrainians. The results of this research are part of the complex analysis of the verbal image of a horse in the Ukrainian folklore texts.

REFERENCES

1. *Денисюк І. О.* Пісні з-над берегів Турського озера: Пісні і коментарі / І. О. Денисюк. – Луцьк: Надстир’я, 2004.
2. *Жайворонок В. В.* Знаки української етнокультури: Словник-довідник / В. В. Жайворонок. – Київ: Довіра, 2006.
3. *Лесюк М.* Еротизм в українському пісенному фольклорі: лінгвістичний аспект / Монографія / Микола Лесюк. – Івано-Франківськ: Місто НВ, 2010.
4. *Яворницький Д.* Історія запорозьких козаків / Дмитро Яворницький. – Львів: Світ, 1990. – Т. 1.
5. *Tokarski R.* Słownictwo jako interpretacja świata / Ryszard Tokarski // Encyklopedia kultury polskiej XX wieku. Współczesny język polski. T.2. – Wrocław: Wiedza o kulturze, 1999.

SOURCES USED AND THEIR CONVENTIONAL SHORTENINGS

Бодяньські – Українські народні пісні в записах Осипа та Федора Бодяньських / [АН УРСР, Ін-т мистецтвознавства, фольклору та етнографії ім. М. Т. Рильського; уряд. та прим. А. Ю. Ясенчук; заг. ред. та вступ. ст. О. І. Дея]. – Київ: Наукова думка, 1978.

Верхратський – Верхратський І. П. Говір батюків / І. П. Вехрадський // Збірник фільольогічної секції Наукового товариства ім. Шевченка. – Львів : [б. в.], 1912. – Т. 15.

Гнатюк – *Українські народні пісні в записах Володимира Гнатюка* / [упоряд., вступ. ст., прим. М. Т. Яценко ; збирач В. М. Гнатюк]. – Київ : Музична Україна, 1971.

Денисюк – *Денисюк І. О.* Пісні з-над берегів Турського озера: Пісні і коментарі / І. О. Денисюк. – Луцьк: Надстир'я, 2004.

Доленга-Ходаковський – Українські народні пісні в записах Зоріана Доленги Ходаковського (з Галичини, Волині, Поділля, Придніпрянщини і Полісся) / [упоряд., автор вступ. ст. та комент. О. І. Дей]. – Київ: Наукова думка, 1974.

Історичні пісні – Українські народні думи та історичні пісні : Зб. : Для серед. та ст. шк. віку / [Упоряд., приміт. О. М. Таланчук; Передм. Б. П. Кирдана]. – Київ: Веселка, 1990.

Килимник – *Килимник С.* Український рік у народних звичаях в історичному освітленні : [у 3 кн., 6 т.]. Кн. 2. Т. 3. Весняний цикл. Т. 4. Літній цикл / Степан Килимник. – Київ : Обереги, 1994.

Колесса – *Колесса Ф.* Українська усна словесність: Загальний огляд (із портретами українських етнографів та народних співців): Вибір творів із поясненнями та нотами / Філарет Колесса. – Львів: [б. в.], 1938.

Леся Українка – *Українка Леся.* Зібрання творів у дванадцяти томах / Леся Українка ; [ред. кол. : Є. С. Шабліовський (голова) та ін. ; упоряд. та прим. О. І. Дея та С. Й. Грици] ; [АН УРСР]. – Т. 9. Записи народної творчості. Пісні, записані з голосу Лесі Українки. – Київ : Наукова думка, 1977.

Максимович – *Максимович М. А.* Малороссийские песни, изданные М. Максимовичем / Максимовичъ М. А. – Москва : Тип. Семена, 1827.

Охримович – *Охримович В.* Значение малорусских свадебных обрядов и песен в истории эволюции семьи / В. Охримович // Этнографическое обозрение. – Москва, 1891. – Кн. XI. – № 4. – С. 44–105.

Пісні з Львівщини – Пісні з Львівщини: Пісенник / [упор. Ю. Корчинський]. – Київ : Музична Україна, 1988.

Пісні з Тернопільщини – Пісні з Тернопільщини: Календарно-обрядова та родинно-побутова лірика: Пісенник / [упор. С. Стельмашук, П. Медведик]. – Київ : Музична Україна, 1989.

Пісні лемківські – *Piosenki łemkowskie i ukraińskie* / [układ W. Chemijewski]. – Warszawa : Akademicki klub turystyczny „Maluch”, 2001.

Потебня – Українські народні пісні в записах Олександра Потебні / [упоряд., вступ. ст. і прим. М. К. Дмитренко]. – Київ: Музична Україна, 1988. (Укр. нар. пісні в записах письменників).

Пчілка – *Пчілка Олена.* Украинские колядки / Олена Пчилка // Киевская старина. – 1903. – Т. LXXX (80).

Соціально-побутові пісні – Соціально-побутові пісні / [упоряд. і передм. О. М. Хмільовської]. – Київ : Дніпро, 1985.

Тайстра – Співанкова тайстра : пісенник / [упоряд. М. Бочко]. – Косів : Писаний камінь, 2007.

Тобілевич – Українські народні пісні в записах Софії Тобілевич / [упор. С. В. Мишанич]. – Київ : Наукова думка, 1982.

Українці – Українці: народні вірування, повір'я, демонологія / [за ред. П. Пономарьова]. – Київ : Либідь, 1991.

УНП – Українські народні пісні / [уклад. П. О. Козицький, А. М. Кінько, О. Ф. Зноско-Боровський та ін.]. – Київ: Мистецтво, 1951.

УНП 2 – Українські народні пісні: Пісенник / [упор. М. Гордійчук]. – Київ : Музична Україна, 1987.

Франко – Народні пісні в записах І. Франка / [упоряд. О. І. Дей]. – Київ : Музична Україна, 1981.

Чубинський 2 – Чубинский П. П. Труды этнографическо-статистической экспедиции в Западно-Русский край. Материалы и исследования : [в 7 т.]. Т.2 / Чубинский П. П. – СПб. : Народный дневникъ, 1878.

Чубинський 5 – Чубинский П. П. Труды этнографическо-статистической экспедиции в Западно-Русский край. Материалы и исследования : [в 7 т.]. Т.5 / Чубинский П. П. – СПб. : Народный дневникъ, 1878.

REFERENCES

1. *Denysiuk I. O. Pisni z-nad berehiv Turskoho озера: Pisni i komentari* / I. O. Denysiuk. – Lutsk: Nadstyria, 2004.
2. *Zhaivoronok V. V. Znaky ukraïnskoi etnokultury: Slovnyk-dovidnyk* / V. V. Zhaivoronok. – Kyiv: Dovira, 2006.
3. *Lesiuk M. Erotyzm v ukraïnskomu pisennomu folklori: lnhvistychnyi aspekt* / Monohrafiia / Mykola Lesiuk.– Ivano-Frankivsk: Misto NV, 2010.
4. *Iavornytskyi D. Istoriia zaporozkykh kozakiv* / Dmytro Yavornytskyi.– Lviv: Svit, 1990. – Т. 1.
5. *Tokarski R. Słownictwo jako interpretacja świata* / Ryszard Tokarski // Encyklopedia kultury polskiej XX wieku. Współczesny język polski. T.2. – Wrocław: Wiedza o kulturze, 1999.

SOURCES USED AND THEIR CONVENTIONAL SHORTENINGS

Bodianski – Ukrainski narodni pisni v zapysakh Osypa ta Fedora Bodianskykh / [AN URSR, In-t mystetstvoznavstva, folkloru ta etnohrafii im. M. T. Rylskoho ; uporiad. ta prym. A. Yu. Yasenchuk ; zah. red. ta vstup. st. O. I. Deia]. – Kyiv: Naukova dumka, 1978.

Verkhratskyi – Verkhratskyi I. P. Hovir batiukiv / I. P. Vekhradskyi // Zbirnyk filologichnoi sektsii Naukovoho tovarystva im. Shevchenka. – Lviv : [b. v.], 1912. – Т. 15.

Hnatiuk – Ukrainski narodni pisni v zapysakh Volodymyra Hnatiuka / [uporiad., vstup. st., prym. M. T. Yatsenko ; zbyrach V. M. Hnatiuk]. – Kyiv : Muzychna Ukraina, 1971.

Denysiuk – Denysiuk I. O. Pisni z-nad berehiv Turskoho озера: Pisni i komentari / I. O. Denysiuk. – Lutsk: Nadstyria, 2004.

Dolenha-Khodakovskiy – Ukrainski narodni pisni v zapysakh Zoriana Dolenhy Khodakovskoho (z Halychyny, Volyni, Podillia, Prydniprianshchyny i Polissia) / [uporiad., avtor vstup st. ta koment. O. I. Dei]. – Kyiv: Naukova dumka, 1974.

Istorychni pisni – Ukrainski narodni dumy ta istorychni pisni : Zb. : Dlia sered. ta st. shk. viku / [Uporiad., prymit. O. M. Talanchuk; Peredm. B. P. Kyrdana]. – Kyiv: Veselka, 1990.

Kylymnyk – Kylymnyk S. Ukrainskyi rik u narodnykh zvychaiakh v istorychnomu osvittleni : [u 3 kn., 6 t.]. Kn. 2. T. 3. Vesniani tsykl. T. 4. Litni tsykl / Stepan Kylymnyk. – Kyiv : Oberehy, 1994.

Kolessa – Kolessa F. Ukrainska usna slovesnist: Zahalni ohliad (iz portretamy ukrainskykh etnohrafiv ta narodnykh spivstiv): Vybir tvoriv iz poiasnenniamy ta notamy / Filaret Kolessa. – Lviv: [b. v.], 1938.

Lesia Ukrainka –Ukrainka Lesia. Zibrannia tvoriv u dvanadtsiaty tomakh / Lesia Ukrainka ; [red. kol. : Ye. S. Shabliovskiy (holova) ta in. ; uporiad. ta prym. O. I. Deia ta S. Y. Hrytsy] ; [AN URSR]. – T. 9. Zapysy narodnoi tvorchosti. Pisni, zapysani z holosu Lesi Ukrainky. – Kyiv : Naukova dumka, 1977.

Maksimovich – Maksimovich M. A. Malorossijskie pesni, izdannye M. Maksimovichem / Maksimovich M. A. – Moskva : Tip. Semena, 1827.

Ohrimovich – Ohrimovich V. Znachenie malorusskikh svadebnykh obryadov i pesen v istorii evolyucii semi / V. Ohrimovich // Etnograficheskoe obozrenie. – Moskva, 1891. – Kn. XI. – № 4. – S. 44–105.

Pisni z Lvivshchyny – Pisni z Lvivshchyny: Pisennyk / [ypor. Yu. Korchynskiy]. – Kyiv : Muzychna Ukraina, 1988.

Pisni z Ternopilshchyny – Pisni z Ternopilshchyny: Kalendarno-obriadova ta rodyнно-pobutova liryka: Pisennyk / [ypor. S. Stelmashchuk, P. Medvedyk]. – Kyiv : Muzychna Ukraina, 1989.

Pisni lemkiivski – Piosenki lemkiivskie i ukraińskie / [uklad W. Chemijewski]. – Warszawa : Akademicki klub turystyczny „Maluch”, 2001.

Potebnia – Ukrainski narodni pisni v zapysakh Oleksandra Potebni / [uporiad., vstup. st. i prym. M. K. Dmytrenka]. – Kyiv: Muzychna Ukraina, 1988. (Ukr. nar. pisni v zapysakh pysmennykiv).

Pchilka – Pchilka Olena. Ukrainskye koliadky / Olena Pchylka // Kyevskaia staryna. – 1903. – T. LXXX (80).

Sotsialno-pobutovi pisni – Sotsialno-pobutovi pisni / [yporiad. i peredm. O. M. Khmylevskoi]. – Kyiv : Dnipro, 1985.

Taistra – Spivankova taistra : pisennyk / [uporiad. M. Boiechko]. – Kosiv : Pysanyi kamin, 2007.

Tobilevykh – Ukrainski narodni pisni v zapysakh Sofii Tobilevykh / [ypor. S. V. Myshanych]. – Kyiv : Naukova dumka, 1982.

Ukrainci – Ukrainci: narodni viruvannia, poviria, demonolohiia / [za red. P. Ponomarova]. – Kyiv : Lybid, 1991.

UNP – Ukrainski narodni pisni / [uklad. P. O. Kozyt'skyi, A. M. Kinko, O. F. Znosko-Borovskiy ta in.]. – Kyiv: Mystetstvo, 1951.

UNP 2 – Ukrainski narodni pisni: Pisennyk / [ypor. M. Hordiichuk]. – Kyiv : Muzychna Ukraina, 1987.

Franko – Narodni pisni v zapysakh I. Franka / [uporiad. O. I. Dei]. – Kyiv : Muzychna Ukraina, 1981.

Chubinskij 2 – Chubinskij P. P. Trudy etnograficheskogo-statisticheskoy ekspedicii v Zapadno-Russkij kraj. Materialy i issledovaniya : [v 7 t.]. T.2 / Chubinskij P. P. – SPb. : Narodnyj dnevnik, 1878.

Chubinskij 5 – Chubinskij P. P. Trudy etnograficheskogo-statisticheskoy ekspedicii v Zapadno-Russkij kraj. Materialy i issledovaniya : [v 7 t.]. T.5 / Chubinskij P. P. – SPb. : Narodnyj dnevnik, 1878.

Стаття надійшла до редколегії 23. 04. 2018
доопрацьована 12. 06. 2018
прийнята до друку 15. 07. 2018

ВЕРБАЛІЗАЦІЯ ФУНКЦІЙ КОНЯ В УКРАЇНСЬКІЙ НАРОДНІЙ ПІСНІ

Оксана Левчук

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
кафедра української мови імені професорів Івана Ковалика,
вул. Університетська, 1/234, 79001 Львів, Україна,
тел.: (0 322) 239 47 17*

Простежено, що мовний образ займає проміжне місце в єдиному ланцюжку між лінгвальним повідомленням, яке створюють різні елементи мовних форм, з одного боку, та думкою, що виражається цим повідомленням, з іншого. Мовний образ розуміємо як вербалізацію концепта, його вираження за допомогою мовних засобів.

В українській народній пісні кінь найчастіше виступає обов'язковим атрибутом чоловіка (молодого парубка, воїна, бога чи міфічної істоти чоловічої статі тощо). Функції тварини, які виражаються у текстах за допомогою різних мовних засобів (слів, словосполучень, мікроконтекстів), містять певну характеристику й оцінку образу, що підсвідомо закладена в фольклорі й виражає особливості світоглядних уявлень українця. Дослідження семантики образу коня в аналізованих пісенних творах дало змогу виділити кілька різних функцій тварини, які відображають найважливіші аспекти наївної категоризації світу:

- помічник (супутник, друг, порадник) власника;
- ознака досвіду, зрілості, багатства, статусу в суспільстві господаря;
- сакральна істота.

Виявлено етнокультурну специфіку мовного образу коня в народній пісні. Лексема *кінь* частіше виконує функцію суб'єкта дії, реалізуючи значення 'помічник', 'порадник у любовних справах', 'вісник загибелі господаря', 'сакральна істота', рідше об'єкта дії та атрибутива зі значенням 'мірило достатку', 'засіб зваблення дівчини', 'рівень суспільного статусу', 'оберіг від зла' тощо. Простежено, що лінгвообраз коня в аналізованих народних творах має позитивну конотацію, що відображає загальне уявлення про тварину в світогляді українців.

Результати поданого дослідження є частиною комплексного аналізу мовного образу коня в текстах українського фольклору.

Ключові слова: мовний образ, кінь, функції, народна пісня, семантика, вербалізація.